

Horse-shaped amulets ridden by a human head: Problems of interpretation

Krassimira Luka

Изследването на амулетите-кончета, яздени от човешка глава има вече половинвековна история. Обемът на натрупаната информация, посветена на семантиката и предназначението на тези находки поставя открит въпроса, свързан с ефективността на използваната методика. Може да се каже, че натрупаните въпроси, отнасящи се до изследването на амулетите-кончета, яздени от човешка глава, в момента представляват обособена тема, която позволява да бъде подложена на анализ самата историография, свързана с тази проблематика.

Настоящата статия проследява основните моменти при интерпретацията на иконографската схема на амулетите, при което са разграничени няколко смислови и семантични групи. Прави впечатление, че всяка от посочените групи използва като доказателствен репертоар обособен кръг от аналози, включващи определено различни (стилово, териториално и хронологически) находки. При анализа на историографската литература ясно се вижда как акцентът в изследванията се пренася от разглеждането на характерните символични елементи върху интерпретацията на широко разпространената и опростена схема на фронтално представено човешко лице с брада и мустаци.

Определяйки като методологическа грешка горепосочената насока на търсене, авторът обръща внимание на възможността за прилагането на сравнителен анализ, отнасящ се до цялостния композиционен мотив, а не негови отделни елементи. Този подход е обвързан с разработената от Н. Чаусидис методика на символ анализ. Става въпрос за екзестиването на митологични прояви, чийто символ израз (човешка глава, поставена върху кон) свързва разглежданите амулети с религията на индоевропейската езикова общност. Като извод се налага становището за необходимостта от една по-разширена първична фаза на изследване, насочена към анализ на съществуващия фактологически материал, каквито са териториалната концентрация, технологическите и стилови характеристики на амулетите-кончета, яздени от човешка глава.

In the mid- 40s of the past century N. Mavrodinov was the first to draw attention to the horse-shaped amulets with a human head (Plate III:1). Then he published two "bronze pendants" – one from the village of Vratsa, Lovech Region, and another from the town of Vidin¹. In this way he included the finds under considerations in the circle of monuments, related to the Protobulgarian artistic industry from the Early Middle Ages. Of course this connection is in the context of the subject-matter of the voluminous study of this author, dealing with the elements from the collective find from Nagyszentmiklos and, respectively, with their compositional, stylistic and technological analogies. Among them he enlisted also the horse-shaped amulets ridden by a human head, because of their specific front image. Mavrodinov defined a distinct type, which was called anthropoid. It has among its main characteristics depiction of human face with long and pointed beard, thin and hanging down mustaches and animal ears and a crown (or only a crown with three points)². The analysis of the parallels, given by Mavrodinov is directed towards the elucidating of the semantics of the above-described type of human images. This led to the conclusion that they restore in a peculiar way (in monuments from different stylistic groups) religious beliefs, related to the cult of the ancestors, who have human form³.

The publication of Mavrodinov was followed by information about four more such finds, almost without any additional comment. Thus specimens from the vil-

lages of Vratsa⁴, Prolaznitsa (near the town of Belogradchik)⁵, and Ostrov and Sinyo Burdo (both of them in the region of the town of Vratsa)⁶ were added to group of horse-shaped amulets ridden by a human head. The purpose of the publications was mostly to popularize these finds, which are very interesting, because of the character of the image. However, they also provide some information on the circumstances of the discovery of these finds. I. Balkanski mentions that small sherds from grayish-black coarse pottery and from light yellow pottery decorated with parallel polished strips were found 20 m away from the find-place of the horse-shaped amulet⁷. The find from Ostrov was discovered in the courtyard of a private house situated near the "Ostrovskia Okop" (the Ostrov trench). The one from Sinyo Burdo was found during leveling work in the school's yard on the place of a medieval necropolis with burials after the Christian rite. The necropolis was later destroyed during the construction works for the school⁸. These data confirmed the conclusion of Mavrodinov

1 Mavrodinov 1943:116, figs. 75–76.

2 Ibidem:108–110.

3 Ibidem:106.

4 Георгиев-Бучински 1959:Табло XXX, обр. 13.

5 Балкански 1965:Табло XI.

6 Машов 1974:66, обр. 1:1, 2.

7 Балкански 1965:35–36.

8 Машов 1974:65–66.